

VI. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПРОЦЕСУ ВПРОВАДЖЕННЯ В РОБОТУ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ: ВІТЧИЗНЯНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ ДОСВІД

Валентина Цина

УПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ МЕТОДІВ ДІЯЛЬНОСТІ В РОБОТУ РЕАБІЛІТАЦІЙНИХ ЦЕНТРІВ

Розвиток демократичних ініціатив, що відбуваються в сучасному українському суспільстві, стосується всіх сторін його життя. Демократія передбачає перш, за все, рівність усіх його членів. У цьому плані важливою є проблема реабілітації і адаптації у соціум людей із особливими потребами (інвалідів). Педагогічна література містить багатий арсенал методів роботи з дітьми-інвалідами. Міжнародний практичний досвід доводить, що інваліди можуть навчатися у звичайних навчальних закладах. За спостереженням соціологів інвалідність несе в собі загрозу ізоляції, пов'язана з певною дискримінацією, відособленістю від суспільства. На подолання цього спрямована «Всесвітня програма дій по відношенні до інвалідів» (1992 р.), яка знаходиться під патронатом ЮНЕСКО. На її основі розроблені національні програми країн Західної Європи і США.

Шкільна освіта триває здебільшого 9-11 років. Більшість же інвалідів закінчують навчання в школі у 18 років. Ті з них, які були успішними у навчанні продовжують професійне навчання з метою подальшого працевлаштування. Але особлива категорія осіб із розумовою відсталістю та психічними розладами залишаються поза межами суспільного життя.

Існує закордонний досвід створення реабілітаційних центрів для інвалідів та інвалідів дитинства. Так у німецькому місті Темплени існує багато профільний реабілітаційний центр, який здійснює медичну, медико-соціальну, психологічну, психолого-педагогічну, трудову, фізкультурно-спортивну реабілітацію та соціальну адаптацію людей з особливими потребами. До складу центру входить загальноосвітня школа з інклюзивною освітою, в якій навчаються діти з глибокою інвалідністю, що проживають на території центру в закладі інтернатного типу.

В реабілітаційному центрі Темплена важливе місце відведено трудовій реабілітації всіх вихованців. Тут працюють цехи деревообробки з виготовлення меблів для потреб центру, швейний цех із пошиття найпростішого одягу. Є цех для виконання ручних робіт із паперу. Всі види робіт виконуються на замовлення і тому обліковуються, а працівникам нараховується заробітна плата. У складі адміністрації центру є посада менеджера із виконання замовлень. Продуктивною працею охоплені всі вихованці, але кожен із них отримує саме ту роботу, яку він може виконати.

Для відвідувачів реабілітаційного центру тут створені інші різнобічні умови реабілітації: іпотерапія, артотерапія, фізкультурно-лікувальне відділення. Причому, якщо робітники у робочий час займаються в тренажерному залі, то цей час зараховується як робочий.

Більшість клієнтів центру живуть у сім'ях. Організований їх під'їзд до центру. Ті особи, які не можуть жити в сім'ях або самостійно мешкають у будинках на території центру. Архітектура цих будинків така: ожен має окрему кімнату на другому поверсі. На першому розміщені кухня і простора загальна кімната для спілкування. В таких будинках проживають по 10-12 осіб. Допомогу у веденні господарства будинків, догляді за ре-

чами клієнтів, навчанні правилам поведінки, приготуванню їжі здійснюють соціальні працівники.

Харчування всіх клієнтів здійснюється в їдальні під час обідньої перерви. Сніданок та вечерю відвідувачі центру повинні забезпечувати самі. На це щотижня виділяються певні кошти. Бажаючі разом із соціальними працівниками закупають для всіх продукти, що сприяє навчанню веденню і правильному розподіленню бюджету, вибору здорової їжі. Як правило здійснюється це по черзі. Деякі клієнти після декількох років перебування у реабілітаційному центрі, його клієнти виявляють бажання жити самостійно, що заохочується адміністрацією.

Як засвідчує вивчений досвід, у німецьких реабілітаційних центрах основною є трудова реабілітація та оздоровчі заняття. Команда темплінського центру щорічно бере участь у двох міжнародних програмах, зорганізованих ентузіастом реабілітаційної роботи австрійцем Ериком Рибешним. Це весняний марафон країнами Європи та літня програма «Релігія, культура, спорт». Ці заходи проводяться в Польщі, Італії, Франції, Хорватії. У цих заходах беруть участь українці зі Львова, Одеси, Полтави. Метою таких програм є не лише навчання іноземним мовам, а через зрозумілу для всіх мову релігії здійснення духовного виховання людей з особливими потребами, усвідомлення відкритості для них суспільства. Подорожуючи між релігійними закладами учасники спілкуються із волонтерами-семінаристами місцевих духовних академій. Така практика для останніх є обов'язковою і їй приділяється особлива увага, оскільки тут формуються такі риси як людяність, повага і любов до людей, співчуття, бажання допомогти.

Спортивна складова міжнародної реабілітаційної програми спрямована на виховання дисципліни, формування різнорівневого духу змагальності, підвищення рівня власної самооцінки. Виконання фізичних вправ потребує концентрації уваги, розвитку сили волі. Така спортивно-оздоровча частина міжнародної програм називається декатлон і включає десять видів змагань: біг на 50 і 500 метрів, стрибки в довжину і висоту, штовхання ядра, вправи на влучність, кидання м'яча в баскетбольний кошик, влучання м'ячем у ціль у вигляді концентричних кіл, футбольні ворота. Під час змагань усі учасники розподіляються на команди за національною ознакою, має форму окремого кольтору.

Наприкінці змагань набрані учасниками бали підраховуються і переможцям вручаються грамоти та медалі, які, на відміну від спортивних змагань повносправних осіб, отримуються не тільки переможцями, а й тими особами, які проявили волю й характер у досягненні результату, зробивши перемогу над собою.

Участь у таких змаганнях здебільшого беруть відвідувачі державних закладів реабілітації. Україна здебільшого представляється на цих міжнародних змаганнях реабілітаційними закладами, створеними батьками осіб з особливими потребами.

В розв'язанні проблем соціальної реабілітації інвалідів велика роль належить культурно-дозвіллевій діяльності. Бо дозвілля – це унікальна сфера реалізації особистості, яке володіє винятковим, рекреаційним потенціалом, чого конче потребують інваліди.

В ідеальній формі спосіб життя інвалідів повинен давати їм можливість максимально використовувати свої здібності, так чи інакше наблизитись до повноцінного життя. Ізольованість від повноцінного життя носить особистий і характер, тому і рішення цієї проблеми потребує індивідуального підходу.

Останнім часом дуже часто в зарубіжній термінології зустрічається таке поняття як об'єднані парки. Раніше інвалідів відділяли від здорових людей навіть в тих випадках, коли їх інвалідність ніяк не заважала їм брати участь у спільних розвагах. Але невиправдане відокремлення інвалідів від здорових людей в США, згідно з новим документом, є актом дискримінації. Згідно з цим, кожному департаменту наказано мати спеціальні служби, які б слідкували, щоб не було ніякого сепаратизму. Зараз в зарубіжній практиці майже немає таких випадків. Подібне розділення виправдовує себе лише в тому разі, коли воно допомагає інваліду більш повно реалізовувати свої можливості / наприклад, люди з психічним відхиленням не можуть на рівних зі здоровими людьми навчатися якому-небудь ремеслу, але спеціальні заняття по індивідуальній програмі допомагають інвалідам досягнути високих результатів.

В американському суспільстві росте підтримка ідеї участі інвалідів у звичайних рекреаційних програмах, при цьому наводяться аргументи морально-естетичного та правового характеру, а також говориться про те, що вільне спілкування інвалідів із здоровими людьми приносить спільну користь. Участь інвалідів у спільних рекреаційних програмах допомагає суспільству самоудосконалюватися.

Американські парки вважаються одним із досягнень сучасної цивілізації. Досвід їх роботи ретельно вивчається різними спеціалістами – архітекторами, педагогами, соціологами, режисерами тощо.

Тут інвалідам пропонують різні види спорту, яким може легко навчитись сліпа людина. Це і перетягування канату, плавання, стрибки в довжину, змагання з спортивною ходи, ходу по прямій лінії.

У зарубіжній практиці існують навіть спортивні комітети, які складаються з інвалідів, що проходять підготовку. Комітет приймає рішення по заміні чи різноманітності вищевказаних спортивних ігор. Існують командні ігри, які включають в себе полегшені види футболу, крикету. Для таких ігор береться м'який плетений м'яч, в якому знаходиться маленька трещітка. Правила гри складають самі гравці.

Система інклюзивної освіти, яка створюється в Україні з опорою на міжнародний досвід, має вирішити багато питань, пов'язаних із забезпеченням доступності основних навчальних можливостей для учнів у звичайному освітньому середовищі. Таке навчання означає відвідування дитиною-інвалідом школи разом з однолітками. Це вимагає урізноманітнення програм із доступу великої кількості дітей до навчання у малих групах, допомагаючи один одному, без елементів змагання. Безумовно, інклюзивна освіта є більш затратною, але, якщо врахувати, що до її появи діти з особливими потребами навчалися лише вдома, або в спеціалізованих навчальних закладах, де їх навчання обходиться державі не дешево, не приносячи часто бажаних результатів (до 10% таких дітей не навчилися ні читати, ні писати).

Сподіватися на інклюзивну освіту як на єдино можливий засіб реабілітації, безумовно, не можна. Але суспільство має усвідомлювати шкідливість сегрегації та ізоляції дітей із функціональними обмеженнями, неприпустимість позбавлення їх прав як членів суспільства.

Список використаної літератури

1. *Доброскок І.* Інтеграція молоді з особливими потребами в сучасне українське суспільство [Текст] / І. Доброскок // Соціальний педагог. – 2007. – №10. – С.37–41.
2. *Лабайчук Г.* Інноваційні підходи до організації навчального процесу дітей з особливими освітніми потребами в умовах сучасного реабілітаційного простору [Текст] / Галина Лабайчук // Дефектолог. – 2010. – № 2. – С. 5–9.
3. *Прядко Л.* Організація корекційно-реабілітаційної допомоги в соціально-реабілітаційному центрі [Текст] / Л. Прядко // Педагогічні науки : зб. наукових праць / Полтавський держ пед ун-т імені В.Г. Короленка. – Полтава, 2009. – Вип. 2. – С. 29–33.
4. *Шпак В.* Використання досвіду трудового виховання американських і німецьких експериментальних закладів в історії реабілітаційної педагогіки [Текст] / В. Шпак // Збірник наукових праць Полтавського державного педагогічного університету імені В. Г. Короленка. – Полтава, 2008. – Вип. 4 (62). – С. 38–43. – (Педагогічні науки).
5. *Шпак В. П.* Реабілітаційна педагогіка [Текст] : Навч. посіб. для студ. вищих навч. закладів / Валентина Павлівна Шпак ; Полт. держ. пед. ун-т імені В.Г. Короленка. – Полтава : АСМІ, 2006. – 327 с. – Бібліогр.: с. 325–327.